

PREDGOVOR

„Bila jednom jedna zemlja...“ Ovo može zvučati kao početak bajkovitog kazivanja, ali i kao uvod u horor priču. Jugoslavija, proglašena 1. decembra 1918, obuhvata u svesti svojih nekadašnjih građana obe ove krajnosti, ali i sve one međunijanse koje su možda ipak najbliže istini. Prevodilačka ekipa sastavljena od savremenika ali i naslednika ovog geopolitičkog prostora okupila se kako bi odala poštu jednoj tvorevini koja je bez obzira na ishod obeležila bezmalo čitav jedan vek. Ali i jednom fenomenu koji je znatno stariji i čiji se kraj uprkos svemu ne nazire, a to je ideja o zajedničkom kulturnom prostoru. Razmišljajući o sudbini južnoslovenskih zemalja, flamanski putopisac Jos van Histele još davno je, krajem petnaestog stoleća, zabeležio sledeće: „Ali sada su sve te zemlje međusobno razdvojene i njima uglavnom vladaju pojedinačni vladari, što je veoma velika šteta da se nešto tako moćno u sebi toliko usitnilo“. Isti taj pisac za taj veliki geografski pojam koji on naziva Slavonijom, navodi da „ima mnogo provincija u kojima svi govore skoro istim jezikom tako da jedni druge mogu razumeti“.

I zaista, čitava prevodilačka ekipa, sastavljena od jedne Slovenke, četvoro Hrvata, šestoro Srba i jednog Bošnjaka svedoči o tome da smo se mogli razumeti, ne samo jezički već i idejno. Pred čitaocem je zbirka tekstova koje sam izabrala iz holandskih i flamanskih publikacija u prvoj deceniji postojanja Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca. Cilj mi je bio da prikažem šarenilo stavova i odnosa prema jednoj mladoj državi koja je nastala na ruševinama carstava. Osim dobrodošlice i oduševljenja prevagu možda ipak odnose negativni i skeptični tonovi. No, nije mi namera bila da potkrepljujem niti pozitivne niti negativne sudove već upravo da prikažem koliko je bitno da bez predrasuda i mržnje pristupimo sudu o sopstvenoj prošlosti, i da se na miru, bez jeda, oprostimo od nje. Od srca se zahvaljujem čitavom prevodilačkom timu, posebno predvodnici hrvatskog tima, Gioi Ulrich Knežević, na zalaganju i na divnim trenucima zajedničkog rada, a zahvalnost dugujem i Kraljevskoj biblioteci u Hagu čiji sajt Delpher omogućava brzo i efikasno pretraživanje izuzetno bogate zbirke skeniranih novina i časopisa. Na kraju, veliko hvala i holandskoj Prevodilačkoj fondaciji što je omogućila štampanje ovog 11. broja Erazma. Beograd, novembar 2018.

Glavni urednik Jelica Novaković-Lopušina

VOORWOORD

„Er was eens een land...“ Dit zou op het begin van een sprookje kunnen lijken maar ook op de inleiding tot een horrorverhaal. Joegoslavië, uitgeroepen op 1 december 1918, omvat in het bewustzijn van haar voormalige burgers beide extremen, maar ook alle tussenuances die misschien toch wel het dichtst bij de waarheid liggen. Een vertalersploeg, samengesteld uit tijdgenoten maar ook erfgenamen van deze geopolitieke ruimte, is bijeengekomen om eer te betuigen aan een schepping die ondanks haar eindigheid toch bijna de hele twintigste eeuw heeft gekenmerkt. Eer valt ook een fenomeen ten dele dat veel ouder is en waarvan het einde ondanks alles nog niet in zicht is, en dat is het idee van een gedeelde culturele ruimte. Nadenkend over het lot van Slavische landen stelde de Vlaamse reiziger Joos van Ghistele al aan het einde van de vijftiende eeuw het volgende vast: „maer es nu al deen vanden anderen verscheeden ende beheert meest van particulieren heeren, dwelc groote schade es, dat zulc een groote sake in hem zelven zo diminueert.“ Dezelfde reiziger vermeldt dat die geografische ruimte die hij Slavonië noemt, „hebbende vele provincien in hem zelven, alle ghenouch eene sprake userende, deen den anderen wel verstaende.“

En inderdaad, de hele vertalersploeg, samengesteld uit een Sloveense, vier Kroaten, zes Serviërs en een Bosniak, getuigt ervan dat we elkaar hebben kunnen begrijpen, niet alleen talig maar ook mentaal. Vóór u ligt een bloemlezing van teksten die ik gekozen heb uit Nederlandse en Vlaamse publicaties uit het eerste decennium na de oprichting van het Koninkrijk der Serven, Kroaten en Slovenen. Mijn opzet was om het veelvoud van opinies en houdingen te tonen ten opzichte van een jonge staat die ontstaan was op de ruïnes van grootmachten. Naast verwelkomingen en toejuichingen overweegt misschien toch wel een negatieve en sceptische teneur. Het is echter niet mijn bedoeling geweest om positieve noch negatieve waardeoordelen te bevestigen. Voor mij is het juist van belang om aan te tonen hoe belangrijk het is dat we zonder vooroordelen of haat een oordeel vellen over ons eigen verleden zodat we er in vrede en zonder verbittering afscheid van kunnen nemen. Ik dank van harte de hele vertalersploeg, in de eerste plaats Gioia Ulrich Knežević als hoofd van het Kroatische team, voor hun inzet en voor de fantastische momenten van gezamenlijke teamwork. Mijn dank gaat ook uit naar de Koninklijke bibliotheek die met het digitaal zoekprogramma Delpher een geweldige mogelijkheid biedt voor het snelle en efficiënte doorzoeken van kranten en tijdschriften. Last but not least, mijn dank aan het Nederlands Letterenfonds dat de druk van dit elfde nummer van Erazmo mogelijk heeft gemaakt.

Hoofdredacteur Jelica Novaković-Lopušina